

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Argumentis Adversariorvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

non auferas à me. Redde mihi læticiam salutaris tui, & spiritu
 spali, id est, spontaneo, non defugiente certamina & pericula,
 fructus me. Sic Ioseph repugnabat illecebris dominæ: Sic
 uitas se confirmabat, ne æmulatione incenderetur aduersus Dau-
 id; Sic David se reprimebat, ne Saulem interficeret: Sic se susten-
 dit, ne frangeretur desperatione pulsus in exilium. Ita docet Pau-
 lus Rom. 6. Non regnet peccatum in mortali corpore uestro, & vide-
 re fontem uerbum ex Genesi: Sub te erit appetitus eius, & tu domi-
 neris ei. Nam uerbo dominandi non significatur otium & ignauia,
 sed impetus Spiritus sancti & diligentia uoluntatis. Ioseph intuens
 mandatum Dei, & prospiciens pœnas, scandala & alias ruinas, quæ
 secuta erant, repugnabat illecebris. Petit etiam gubernationem diui-
 nam, & addit suam diligentiam, præcipit oculis, ne temere uagentur,
 uita sumuntur, occasiones, ne in laqueis Diaboli hæreat. Hanc di-
 ligentiam pij intelligere & præstare discant, & considerent non sine
 causa dictum esse: Tu domineris, non regnet peccatum. Cum pec-
 catum dominatur, affert multiplicem perniciem & iram Dei, ac æter-
 nam mortem: E contra uero cum non dominatur, retinent pij dona-
 tum iusticiam & fidem. Ideo inquit Paulus: Si spiritu actiones carnis
 mortificabis, uiuetis. Dixi quæ peccata maneat in renati-
 uitate, scilicet, quædam interiora mala, quibus ipsi repugnant: Sed cum
 peccata contra conscientiam admittuntur, effunditur & perturbatur
 Spiritus sanctus, & amittitur gratia, & excutitur fides, id est, fiducia
 misericordiæ. Hoc uult Paulus, cum inquit: Si secundam carnem ui-
 ueritis, moriemini, id est, si obœdieris uitiolis cupiditatibus, eritis rei
 iræ Dei & mortis æternæ. Eodem loco inquit: Qui aguntur Spiritu
 sancto, hi sunt filij Dei: sed ruentes contra conscientiam, effundunt
 & perturbant Spiritum sanctum, desinunt igitur esse filij Dei. Sicut &
 inueniunt supra citatæ testantur. 1. Cor. 6. Ne erretis, scortatores,
 &c. Et Iohan. inquit: Qui peccatum facit, ex Diabolo est, id est, est
 in uoluntate Diaboli, reus iræ Dei, & æternæ pœnæ, & impellitur à
 Diabolo ad multiplicia peccata. Hæ tristissimæ comminationes hor-
 rant nos ad frænandos uitiosos impetus, ne excidamus à donata
 gratia. Nec opus est huc afferre disputationes de prædestinatione,
 sed subicimus de uoluntate Dei ex perspicuo uerbo Dei.

DE ARGVMENTIS AD-
 VERSARIORVM.

PLAIN & clare docemus, oportere in homine existere noticiam
 articulorum fidei: Item contritionem, bonum propositum ac
 uocari dilectionem. De his dimicant aduersarij, quæ tamen fate-
 mur

mur ipsi in homine oportere existere. Sed addimus, Oportere accipere fidem, id est, fiduciam misericordiae, quod propter Filium Dei habeamus remissionem peccatorum, non propter has nostras virtutes. Ipsi e contra dicunt dubitandum esse, & addunt: Tunc habebimus remissionem peccatorum, cum dignus eris, hoc est, propter virtutem tuam. Item fingunt, homines legi Dei satisfacere posse. **S**ed contra, quia quae ipsi flagitant retineamus, & insuper addi velimus fiduciam in Christum suum honorem, & certa consolatione erigimus, & terrefactas mentes, certe nihil absurdi docemus, & sine ulla tam rabiose damnant sententiam, quae de iustificatione in Eo nostris proponitur, quae haud dubie est ipsissima vox Evangelii, consensus sanctorum Patrum, Prophetarum, Apostolorum, & omnium piorum omnibus temporibus, qui aliquantulum lucis habuerunt. Omnes hoc sentiebant, oportere existere in nobis penitentiam, debere sequi bona opera, sed tamen remissionem donari propter Mediatorem, non propter nostram dignitatem, & se placere Deo propter illum Mediatorem, & hac fide, hoc est, fiducia misericordiae Dei inuocabant, non fugiebant, non fremebant aduersus Deum: Ideo non inculcat Paulus particulam Gratis: Item Petrus inquit A. &. non habet omnes Prophetarum testimonium perhibent, accipere remissionem peccatorum per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Hic confitetur verum Ecclesiae testimonium, & omnium piorum experientia suffragatur huic sententiae. Non enim possunt sine hac consolatione cogitare mentes in vera contritione, seu veris terroribus. Hæc enim sententia certissima, nemo sanus in Ecclesia contradicere potest. **S**ed quod aliter Monachi scripserunt, eo fit, quia non discernunt Legem & Euangelium, & de iustificatione loquuntur Philosophico more, prorsus vt Plato vel Aristoteles cogitat, Achillem esse fortem virum, quia habet hanc virtutem & afflatum quendam diuinum: Ita dicunt, Paulum iustum esse propter suas virtutes & afflatum diuinum, nihil addunt de Mediatore, de promissionibus seu Euangelio, & hac fide seu fiducia Mediatoris, imo iubent dubitare de reconciliatione, hoc est, delere Euangelium & promissionem, & sepelire Christum. Quoriam igitur venit in mentem huius controuersiae, referat oculos ad hunc scopum: Cum reipsa, & verè hoc dicatur, necessariam esse penitentiam, & tamen nos propter Filium Dei habere remissionem peccatorum, & exaudiri, tribuam filio Dei suum honorem, & hac fide seu fiducia promissæ misericordiae Deum inuocabo, sicut dictum est. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, id est, fiducia filii. Inuenietis Per hunc habemus accessum ad Patrem. Vt autem studiose sint inuenientes ad refutanda aduersariorum argumenta, ordine præcipuum sententio & explicabo.

P R I M V M.

Iusticia significat obedientiam iuxta omnia præcepta. Fides, de qua dicimus, non est proprie opus omnium præceptorum; Ergo non iustificamur fide.

Respondeo ad maiorem.

MAIOR est vera, de iusticia Legis, nam iusticia Legis proprie est obedientia iuxta omnia præcepta. Sed hanc ipsam ob causam, quia hæc corrupta natura non satisfacit Legi, ideo alia reuelata & honorata est, quæ est acceptatio propter filium Dei, quam sequitur donatio Spiritus sancti. Aliud igitur iusticia significat in maiore, aliud in conclusione. Cum Paulus dicit, Fide iustificamur, intelligit, fide consequimur remissionem peccatorum, seu acceptationem propter Melchireem gratis, vt Rom. 4. inquit: Fides imputatur ei ad iusticiam. Hæc explicatio perspicue ostendit, hoc argumento non labefactam nostram sententiam. Fontes autem diligenter consideremus. Præter argumenta aduersarijs nascuntur ex iudicio rationis seu Legis discipline, in hæc omnium oculi sunt defixi, sicut inquit Paulus, sectantes Legem iusticiæ, ad iusticiam non perueniunt, nec discernunt Legem & Euangelium, nec animaduertunt Euangelium in hac questione non de vita politica loqui, sed de reconciliatione coram Deo. Hæc arcana discernenda sunt à civili conuersatione. Ergo hæc caliginis & nubes depellant studiosi, videlicet confusionem Legis & Euangelij, & confusionem politicæ vitæ, & reconciliationis coram Deo, & attendant, de qua re in hac questione agatur.

S E C V N D V M.

Impossibile est sola noticia iustum fieri,

Fides tantum est noticia, Ergo

Impossibile est sola fide iustum fieri.

PRIMUM respondeo ad minorem. Fides non significat tantum noticiam, qualis est in Diabolo, de qua dicit Iacobus: Dæmones volunt & contremiscunt: Sed fides significat in intellectu noticiam, & verum promissionum de Christo, ac in voluntate fiduciam, qua voluntas vult & accipit oblatam misericordiam, & in ea acquiescit, vt cum Cicero audiuit sibi à Cæsare promitti securitatem: noticiam in intellectu, sequebatur in voluntate fiducia, qua volebat & accipiebat oblatam beneficium, & in hac promissione acquiescebat. Est igitur fides non tantum noticia, sed fiducia illa, vt diximus, qua apprehenditur promissio, sicut perspicue testatur quartum caput ad Romanos, Fidem hic intelligi eam, quæ accipit promissionem, quare necesse est intelligi fiduciam misericordiæ donatæ. Sed oritur & hoc argumen-

h s tum

tum in imaginatione rationis, quæ semper quærit aliquam nostram virtutem, qua cogitemus nos iustos esse, cur in hac questione non hoc dicatur, nos fide iustos esse, quia sit talis virtus in nobis, in hac vel ex illa parte, tamen adesse virtutes oportet: Sed ideo dicitur, Fide iustificari nos, quia apprehendit promissionem, & remissionem propter mediatorem habere reconciliationem. **I T A** & hanc uillatio refutatur: Fides significat fiduciam, In fiducia inest dilectio, ergo etiam dilectione sumus iusti. Concedo in fiducia inesse dilectionem, & hanc virtutem & plerasq; alias adesse oportere, sed cum sumus, Fiducia sumus iusti, non intelligatur, nos propter virtutis dignitatem, sed per misericordiam recipi propter Mediatorem, tamen oportet fide apprehendi. Ergo hoc dicimus correlatiua misericordiam propter Filium Dei sumus reconciliati Deo, & illi accipi seu statui oportet, ut voluntas acquiescat in proposito proptiatore. **C O G I T E T** autem pius lector, quam absurdum & indignum sit, non discernere fidem Diabolicam, à fide, qua Ecclesiam inuocat, qua accedit ad Deum, & pacem consequitur, ut Rom. 10. dicitur. Item Rom. 10. Qui credit in eum, non confundetur. Et Gal. 2. In fide uiuo filij Dei. Nemo non videt absurdissimam fore imaginationem, si quis in talibus locis cogitat, Fidem non aliud significare, nisi noticiam Diabolicam. Nam noticia Diabolica fugi Deum, non inuocat, non accedit ad Deum, Ideo Iacobi dicta de fide, Dum uis credunt & contremiscunt, non sunt miscenda Paulitor. De alio de Paulus, de alio Iacobus loquitur. Et facile potest intelligere homo sanus, non esse similem fidem Ecclesie inuocantis Deum, & Diabolum fugientis.

TERTIVM.

Qui non diligit, manet in morte,
Impossibile est dici iustum sola fide.

Ergo

C O N C E D O, Si intelligas fidem non oportere esse solam, sed hinc non sequitur, dilectionem esse causam remissionis peccatorum, sicut necesse est ad fidem accedere patientiam, sed non sequitur, nostram patientiam esse causam remissionis. Et exclusiua patientie non excludit virtutes, ne absint, sed excludit eas à causa reconciliationis, ac significat solius Christi meritum esse causam reconciliationis. Est & hoc sciendum, remouendas esse humanas imaginationes de iusticia Legis, quæ à dilectione Dei oritur. Si natura hominis esset sine peccato, posset Deum vere diligere: Sed quia est obruta peccato, necesse est prius accipi remissionem, nec potest accendi dilectio, nisi agnita & apprehensa remissione peccatorum. Ac nimis absurde cogitant de remissione, qui putant sine certamine fidei eam accipi.

QVARTVM.

Fide sumus iusti,
Fides est opus,
Ergo propter opera sumus iusti.

Respondeo ad maiorem.

MAIOR intelligatur correlatiue, Fide sumus iusti, id est, per misericordiam propter Christum sumus iusti: Non quia fides sit virtus, quae mereatur remissionem sua dignitate. Quod vero additur, fides est opus, concedendum est: Est enim opus, vt dilectio, patientia, castitas. Et vt haec sunt infirma & languida, ita Fides est admodum inbecilla, & concurrit multis dubitationibus. Quare non ideo dicitur iusti fide, quia tanta sit huius virtutis dignitas, vt mereatur remissionem: Sed quia oportet aliquod esse instrumentum in nobis, quo apprehendimus Mediatores pro nobis interpellantes, propter quos aeternus Pater est propitius.

QVINTVM.

Gratia sumus iusti,
Gratia est dilectio infusa cordi,
Ergo dilectione infusa sumus iusti,
Ad minorem respondendum est.

GRATIA proprie significat misericordiam gratuitam, seu acceptationem gratuitam propter Christum. Nam cum dicitur, Per gratiam habemus remissionem, si sic intelligas, propter donatas virtutes habemus remissionem, plane euerteret totam Pauli sententiam, & conscientijs adimes veram consolationem. Non enim nostras qualitates laudari debemus, cum angimur de remissione, sed confugere ad Mediatores. In hac ipsa lucta corda etiam Spiritu sancto iuantur, sicut Paulus inquit, Dedit Spiritum, in quo clamamus Abba Pater. Et dicitur in tali motu fidei dari Spiritum sanctum. Gal. 3. Vt promissionem Spiritus accipiamus per fidem. Quare cum illa acceptatione coniecta est donatio Spiritus sancti, neque tamen sequitur, nos propter illas novas virtutes habere reconciliationem.

SEXTVM.

Impossibile est nosse voluntatem Dei erga nos.
Credere quod sumus in gratia, est aliquid affirmare de voluntate Dei erga nos.
Ergo impossibile quiddam affirmare videmur, cum dicimus,
Credendum esse quod sumus in gratia.

RESPONDEO: Maior est vera, de voluntate non reuelata verbum Dei: Certum est autem in Euangelio, quod Filius Dei protulit

proculit ex sinu aeterni Patris, præcipi, ut affirmemus, nobis Deum propitium esse propter Mediatorem. Sed humana mens, opperta naturali caligine, aut Legis opinione, putat delirare eum, qui affirmat se habere Deum propitium. Aduersus has imaginationes loci habet ipsam vocem Euangelij traditam esse, ideo missum esse Filium Dei, & datam promissionem, ut hoc ipsum credamus & affirmemus.

S E D dicis, Additam esse conditionem Legis. Respondetur, penitentia est necessaria, tamen non pender remissio ex dignitate, sed certa est propter Christum. Dauid post lapsum agnoscentiam, statuit se vere recipi in gratiam, audita hac voce, Deus abstulit peccatum tuum. Eandem vocem vere affert singulis, quibus penitentiam administratio Euangelij: Et mandatum innuente est, ut filio Dei credamus: **H V N C A V D I T E**. Quamquam humanæ menti hoc statuere videtur absurdum, tamen imaginationis opponamus promissionem & mandatum Dei, ut veritate Deum discamus. Nam ubi non est hæc fides, quæ sentit non esse propter Mediatorem, ibi nulla est invocatio. Quæ doctrina, quæ iubet dubitare, est Ethnica, & tollit invocationem.

S E P T I M V M.

Nemo placet, nisi habens novos habitus ortos à Spiritu sancto.
Nemo potest affirmare se habere illos habitus, quia possidet virtutes similes, ortæ à ratione.
Ergo nemo potest affirmare se placere.

N E G A N D A est minor. Etsi enim de reconciliatone nostris habitibus statuendum est, sed ex certa promissione Dei, tamen cum cor erigitur fide in paucibus, seu penitentia, tunc sunt novi motus spirituales, quibus in invocatione clamamus Alia Pater, & tamen fiducia intuetur Mediatorem, non nostram cogitationem. Cæterum illud semper addo, ne perseveret voluntas in delictis contra conscientiam: Ideo Iohannes inquit, Si cor nostrum non condemnat nos, fiduciam habemus ad Deum, quod si quid petimus, accipiemus ab eo.

O C T A V V M.

Virtutes Theologicæ sunt distinctæ, Fides, Spes, Dilectio.
Si Fides significat fiduciam, erit idem quod Spes,
Ergo non retinetur distinctio virtutum.

R E S P O N D E O: Fatemur semper oportere coniunctas dici cum dicimus, Hominem fide iustificari, diximus supra, id innuente correlatiue: Nec significari, quod propter huius virtutis dignitatem, multi sumus, sed propter Mediatorem. Sic igitur differet fides a spe.

obibus, quia est apprehensiva, & applicat nobis promissionem. Item, quia vult & accipit presentem reconciliationem: Spes expectat futuram liberationem. Si scopus teneatur, quod dicitur, propter mediatorem dari remissionem, ut certe omnes pij amant, facilis postea est explicatio, & sit modus harum tenuium cautionum. Si numerant Fidem inter Theologicas virtutes, necesse est non tantum intelligi noticiam, qualis est in Diabolis: Sed fidem, qua ad Deum accedimus, & eum inuocamus: non accedimus autem in veris paenitentibus, si iudicemus manendum esse in perpetua dubitatione. Nam dubitatio illa parit fugam & odium Dei, ut Rom. 7. de peccatis, quae per Legem sunt, dicitur.

NONVM.

Mala opera merentur aeternas poenas:

Ergo bona opera merentur vitam aeternam.

Consequentia videtur valere à contrarijs.

RESPONDEO: Valeret, si contraria essent pariter integra. Mala integre repugnant Legi Dei, Bona nondum satisfaciunt Legi Dei. Manet enim in Sanctis ingens imbecillitas, etiam cum in rota scissina externa nullus est nauus, & multae sunt excellentes virtutes, ut in Isaiâ & similibus, tamen manent interiora mala multa, dubitationes in inuocatione, multi vitiosi affectus confidentiae, diffidentiae. Item spectra quae Diabolus obijcit, ut inuocationem impediant, quae vocat Paulus, tela ignita, quibus ita sauciantur interdum etiam qui virtute excellunt, ut auri mallent, quam sentire ea vulnera. Item Paulus queritur de colaphis, quos accipit à Diabolo. Item, Malus ego homo, quis me liberabit à corpore mortis huius? In his malis agnoscunt pij imbecillitatem suam, vident se non satisfacere Legi Dei, non sine peccato esse, & in hac humilitate confugiunt ad propitiorem. Hac certamina non norunt hypocritae, qui disciplinam aeternam somniant esse Legis impletionem.

DECIMUM.

Peccatum est odium Dei,

Ergo iusticia est dilectio Dei.

CONCEDENDVM est totum argumentum: Sed considerandum est simul, non esse pariter integra haec contraria: Nam dilectio est languida, & adhuc multis sordibus impedita, & ut antea dixi, accendit Diaboli tela ignita, quae etiam impediunt inuocationem, ut accidit Moyfi ad rupem. Non igitur satisfacit Legi Dei nostra dilectio, nec placet propter propriam perfectionem, sed placet propter mediatorem, ut supra dictum est.

h 5 CVM

Cum igitur dicunt: Dilectio est iusticia, ergo dilectio est iusticia. Respondendum est: Si iusti, significat habentes virtutem, ut Philosophi loquuntur, valet consequentia: Sed si significat accipientes remissionem peccatorum, non valet consequentia. Nam in antecedente sic intelligi potest iusticia pro re, quæ meretur remissionem, sed pro virtute, ut si dicam: Soluere venditori est iustus, Ergo solvens venditori est iustus. Tales argutiæ ab eruditioribus possunt dijudicari.

VNDECIMUM.

Iusticia est in voluntate,
Fides non est in voluntate,
Ergo non iustificamur fide.

Et supra aliquantulum mutatis verbis res eadem traditam tamen & hanc formam propono, ut studiosi exerceantur. Prima neganda est minor. Nam fides significat assentiri promissioni, quod est in intellectu, & cum hoc assensu necessario coniuncta est fiducia in voluntate, volens & accipiens promissam reconciliationem, & acquiescens in monstrato mediatore. Nisi enim simul vellemus, & acciperemus promissam reconciliationem, maneret fuga & pavor, nec existeret pax seu quies conscientie seu cordis. Quare appellatione fidei vere complectitur Evangelium velle oblatam promissionem. Quamquam autem displicent hæc aduersarijs, qui acerrime contendunt, nihil intelligi nomine fidei nisi noticiam, qualis & in Dialo- gis est, tamen ad talem noticiam impossibile est congruere dilectio. Iustificati fide pacem habemus. Item: Qui credit in eum, non confundetur.

DEINDE rursus hoc moneo, quod toties dictum est: Iusticiam quæ in nobis est, esse in voluntate. Sed iustificatio significat, consequi à Deo remissionem peccatorum, & acceptationem ad vitam æternam. Hæc contingunt nobis propter meritum, sedentem ad dexteram æterni Patris, sed tamen fide uti oportet. Et simul Spiritus sanctus datur, incoans novam lucem, & novas virtutes, quibus nos Deo subijcimus, quibus incoatur in nobis vita æterna, sicut inquit Christus: Hæc est vita æterna, ut agnoscat te solum verum esse Deum, & quem misisti Iesum esse Christum.

Qui fingunt dubitandum esse de reconciliatione, inquirunt hominem iustum esse proprijs virtutibus, tantum habere imaginationem Ethnicam, nec accedunt ad Deum fiducia mediatoris, cum tamen Deus aliter coli non velit, nec velit exaudire, nisi invocantes fiducia mediatoris.

DYODECIMVM.

Iacobi 2. Vides igitur quod ex operibus iustificatur homo, non ex fide solum.

RESPONDEO sine vlla sophistica: Constat fidem in eo loco debi, significare noticiã historix, qualis est in damnatis. Ait enim: *peruenies credunt & contremiscunt.* Fatendum est aurem, & clare fatetur, hominem non esse iustum illa noticiã. Sed Paulus cum loquitur de fide, intelligit fiduciam misericordix, quæ nititur mediatore, & propter eum accipit reconciliationem. Quare necesse est aliud intelligi fidem apud Paulum, cum inquit: *Corde creditur ad iusticiam:* Aliud apud Iacobum dicentem: *Demonies credunt.* Non igitur pugnat Iacobus cum Paulo, sed de alia re loquitur, refutat errorem eorum, qui fingebant se iustos esse propter professionem dogmatum, vt hæc opinio facile capit imperitorum animos. Sic & Iudæi fingebant se esse iustos propter professionem suã doctrinæ & ceremonias. Hunc errorem refutare necesse est. **N**ac pugnat hæc refutatio cum Paulo. Quod enim addit Iacobus, *Iustificatur homo ex operibus,* loquitur de iusticia operum, quam & Paulus tota voce clamitat necessariã esse: Sed idem negat propter hanc dari remissionem. Non igitur intelligatur verbum *iustificari* pro reconciliari, sed vt alias sæpe dicitur, pro approbati. *Iustificatur homo ex operibus,* id est, habens iusticiam operum approbatur, placet Deo. Quia obedientia in reconciliationis necessaria est, & quomodo placeat, supra dictum est. Et persona non est iusta, seu placens, seu accepta, si desit illa obedientia. Si maneat delicta contra conscientiam. Est ergo sententia, oportere hominem etiam habere iusticiam operum, quod omnino fatendum est: Sed interim plura docendus est auditor, scilicet, quod propter opera non accipiat remissionem. Item, quod placeant, non quia *operibus*, sed propter mediatorem. Hæc addenda esse, manifestum est. **Q**UARE satis apparet, Iacobum non de integra causã disputare, sed de vna parte concionatum esse: flagitare iusticiam operum, & refutare eos qui fingebant se iustos esse propter professionem. Ceterum de reconciliatione, & quomodo placeat imperfecta obedientia, hic non dicit. Supra aliquantulum attingit, cap. 1. inquit: *Volens grauit nos verbo veritatis, vt simus primitiã creaturæ ipsius.*

DECIMVMTERTIVM.

1. Corinth. 13. Si habeam omnem fidem, dilectionem autem non habeam, nihil sum.

EXPEDITA, facilis, & plana responsio est. Concedo totum. *Expedita* affirmamus, oportere adesse dilectionem: Sed hinc non sequi-

sequitur, nos accipere reconciliationem propter dilectionem, partem dilectionem placere, quia legi satisfaciat. Imo dilectio existere non potest, nisi precedat fides, qua accipimus remissionem, & consequimur misericordiam, ac statim nos recipi & exaudiri. Insuper dilectio, & voluntas se Deo subiecit. Sed hac dilectio & voluntas admodum est imbecilla, & adhuc multis sordibus inquinata. Quare aliud quiddam est, videlicet propitiator Christus, propter cuius personam statuit se certo habere reconciliationem, in hunc inueniuntur in proprias qualitates.

VERVM est igitur virtus, quae dilectionem adesse, & tamen personam habere reconciliationem propter filium Dei, hac expedita responsione vti possumus vitam magis rixas, nam hic alia quoque disputari solent, quod fides super donum faciendi miracula. Item: dilectio dilectionem proximi, has responsiones omitto, cum illa prior sit magis perspicua.

DECIMUMQUARTVM.

Matth. 19. Si vis in vitam ingredi, serui mandata, Ergo legi satisfacere potest, & nostra obedientia meretur vitam aeternam.

RESPONDEO: Ex hoc dicto extruxerunt aduersarij haereticos, quod homo possit legi Dei satisfacere, & quod contrarium bibeum nascens non sit malum pugnans cum lege Dei, & quod nostram impletionem legis esse precium vitae aeternae. Hi enim inde orti sunt, quod legem & Euangelium non discernebant. Quae requirit obedientiam integram, & promittit vitam, sed cum conscientia integra obedientiae, ut dicitur: Hoc fac, & viues. Contra autem neminem legi Dei satisfacere, ut clare testatur Paulus Rom. 7. Quare conferenda sunt huc & alia dicta propria Euangelij. Donum Dei vita aeterna per Christum. Et Iohan. 6. Hac est veritas eius qui misit me, ut omnis qui credit in Filium, habeat vitam aeternam. Hac alia vox est quam legis dicta, quae sunt ex Euangelio interpretanda. Nam est discrimen est, tamen non aboleretur, sed Paulus inquit: Stabilitur per fidem. Cum enim hac infirma non satisfaciat legi Dei, vult Deus propter filium nos recipere, & accere haereditatem vitae aeternae, hoc fit fide. Et cum recipimur, inueniuntur nova lux & obedientia, quae congruit cum lege Dei. Et quoniam hac incoatio non satisfacit legi Dei, tamen placet Deo propter diatorem, ut saepe dictum est. Sic oportet seruare mandata Dei eandem sententiam inquit Paulus: Legem stabilimus per fidem, cum sumus fide inserti Christo, iam placet obedientia, & dicitur dilectio Dei. OMNIBVS ergo dictis legis addendum: Si vis ingredi in vitam, serua mandata, scilicet iuxta vocem

seu *ἐπιπέσει*, quam addit Euangelium: Non potes incoationem sine agnitione Christi & Spiritu sancto: Nec placet sententia, quia legi satisfaciatur, sed propter Mediatorem, & tamen iam necesse est, sicut dicit Paulus: Superinduemur, si tamen non inueniamur. Item Christus inquit: Nisi abundauerit iustitia supra iusticiam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis regnum caelorum. Pharisei docebant externam disciplinam: Sed in Euangelij, quæ de penitentia concionatur, plus requiritur: Abundantius scilicet seu antea: ellit iusticia priorum his sex rebus, Penitentia, scilicet in uocatione Spiritus, uera inuocatione, successibus in uocatione, & oppressione Diaboli. Nam illa noua lux est incoatio uitæ æternæ, quæ est & erit talis uita, talis sapientia & iusticia, qualem lex postulat, uidebitur illi agnitione Dei & pura dilectio. Ideo dicitur Ierem. 31. Dabo legem meam in corda eorum, id est, accendam lucem & obsecrationem peram in saluandis, quæ erit æterna sapientia & iusticia.

DECIMUMQUINTVM.

Remittite & remittetur uobis,

Ergo nostra condonatio meretur remissionem.

RESPONDEO, Hæc sententia est concio penitentia, quales sententia sunt in Prophetis. Ies. 1. Desinite malefacere, Si peccata uera essent ut coccinum, eritis candidi ut nix. Item Ies. 58. Frange panem tuum, & gloria Domini colligerte. Hæ & similes sententia ubiq; continent duas partes: Altera est uox præcepti, ut nos emendemus. Altera est promissio remissionis peccatorum. Nam de hac promissione audiamus Euangelium. Non dicit Ies. Desine praua facere, propter uestras uirtutes dabitur remissio.

In illo loco de Christo clare dicit: Vere dolores nostros ipse tulit, & Ista hic: Remittite, & remittetur uobis. Prior pars est præceptum, posterior est promissio, sed non additur, propter tuam condonationem tibi remittetur. Si hæc conditio addenda esset, fieret nostra promissio, ut facile intelligi potest. Ergo audita promissione, emendatur doctrinam de remissione propter Christum promissa. Significat autem requiri hoc opus, scilicet nostram condonationem sicut alia nostra opera, & placere sicut supra dictum est, non quod penitus nullus sit nexus in animo, sed quod pia mens repugnet inuidia & odij, propter mandatum Dei & Ecclesie concordia, & agnoscit, hanc moderationem placere propter Christum.

EADEM prorsus est sententia concionis Daniel: Libera te à uicinis iusticia & eleemosynis erga pauperes, & erit sanatio delictorum tuorum. Tota oratio est concio penitentia, in qua prior pars est emendationem, & loquitur non de solis eleemosynis, sed de
totâ

tota conuersione: Libera te à peccatis per iusticiam, id est, fias iustus, agnosce verum Deum, qui se reuelauit in verbo, quod dedit populo Israël, & promisit remissionem peccatorum propter venturum Dominum. Deinde sit & gubernatio tua iusta, sis diligens in iudicatione, prohibe iniurias, puniro delinquentes, defende honestos, non sis crudelis aduersus Ecclesiam & populum Dei: Deniq; omnia ista mediocri & salutaris gubernationis complectitur, cum inquit ledime peccata elemosynis, id est, beneficijs erga pauperes. Hæc prima pars est vox legis, quæ præcipit de conuersione.

Secunda pars: Et erit sanatio delictorum tuorum, promissio est, in oportet fide accipi. Ergo cum promissionem proponit, recipiendam, qua creditur Deo promittenti per misericordiam, non per nostram dignitatem. Nec fuit hæc breuis doctrina: Nam regerant, vnde hanc voluntatem Dei sciret Daniel, vnde affirmatum remitti peccata, Daniel haud dubie exposuit promissionem in traditam de futura liberatione, & de vita æterna, & ostendit per eam etiam ad gentes. Ideo nec flagitat ceremonias, vt figuram conciliationem, non propter legem, sed propter promissionem dei.

QUANTVM igitur breuis est narratio Danielis, vnde ipsa promissio remissionis admonet lectorem pium de communi conciliationis promissione, & vitæ æternæ. Et intelleget præceptor, vere congruere concionem Danielis cum Euangelio. Hæc pars tradit præcepta de emendatione, Posterior est promissio, quæ oportet accipi fide, qua certo statuitur, quod per misericordiam remittamur. Hæc & plana & perspicua sunt pijs, & prorsus sine operibus. Nec vtar illa solutione, mereri opera bona remissionem præsentium pœnarum, etsi id verum est, tamen Daniel non tantum de remissione pœnarum, sed prius de remissione culpæ dicit. Ceterum in loquitur scriptura de remissione pœnarum præsentium, vt eleosyna liberat à morte, id est, meretur ne opprimamur periculis. Honorans patrem faciet placationem pro peccato, videlicet, quæ pœnam præsentem attinet, si eris beneficus erga parentes, delectos gubernatores Ecclesiæ, tibi quoq; Deus mitigabit arummas.

DECIMUMSEXTUM.

Maxima virtus præcipue iustificat.

Dilectio est maxima virtus,

Ergo dilectio præcipue iustificat.

RESPONDEO. Major est vera de iusticia legis, si legi obtemperemus, esse iusti propter proprias virtutes, & maxima plus conduceret, vt de Christo vere possumus dicere, eum esse dilectione iustum esse. Sed quia nos legi non satisfacimus, recusat

per mediatorem, non propter propriam dignitatem, seu propter
 suas qualitates. Ideo de reconciliatione non valet maior: Maxima
 maxime reconciliat, imo solus mediator reconciliat. Est vir-
 tutum maxima, ardere dilectione Dei, sed etiam renati, & qui
 vitam profecerunt, sentiunt vix exiguum scintillam in ipsis accen-
 dere esse. Vt in mente fides luctatur cum dubitatione, & Diabolo in-
 teribat inuocationem varijs spectris: Ita in corde dilectio Dei ad-
 uersum languet, vt in inuocatione sentiri potest, in qua cor aut negli-
 gisse arbitrat, aut etiam fugit Deum: incurrunt & alij vitiosi motus,
 amor voluptatum gloriæ nostræ vitæ. **Q**UANTO igitur ex-
 pectat in nobis dilectionem Dei oportet, tamen agnoscamus ingentem
 inferioritatem, & sciamus personam à Deo recipi, exaudiri, & iustam,
 id est acceptam reputari propter mediatorem fide. Aliud est igitur lo-
 qui de reconciliatione & de misericordia erga nos: Aliud est virtu-
 tes ipsas inter sese conferre. Haud dubie maxima omnium virtutum
 est dilectio Dei, sicut & lex eam requirit, tanquam summam virtu-
 tem: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Sed illa ar-
 dens flamma dilectionis vbi est? vix exigua scintilla lucet in sanctis,
 & difficulter retinetur. Hæc si cogitabimus, melius intelligemus cur
 dicatur: fide iustificamur. **I**AM si vis conferre virtutes, & pro-
 prias definitiones singularum considerare, id quoque vile est. Prima
 est fides, quæ est nosse verbum Dei, & assentiri promissioni gratiæ,
 & dilecti, quæ propter Christum statuimus nobis Deum esse propiti-
 um, & acquiescimus. Est igitur noticia apprehendens promissionem,
 & fiducia quietans cor propter aliud, scilicet propter Mediatorem.
 Deinde sequitur dilectio. Necesse est enim præcedere agnitionem
 misericordiarum. Cum cor sensit vere iram Dei, & rursus fide agnoscit
 Deum esse propitium propter Christum: Hac luce pelluntur iam te-
 netæ Epicuræ & Academicæ, & statuit mens adiura à Spiritu san-
 cto, non vere curæ esse Deo, & ab eo recipi. Incipit igitur cor sese
 offerre Deo, & obedire, & oritur aliqua dilectio Dei. Sed nondum
 hæc vita sunt ardentes flammæ, quales esse deberent erga Deum;
 sed est quædam incoacta obedientia, qua se cor subijcit Deo, & læta-
 tur in agnitione Dei & obedientia. Sicut in cantico dicitur: Gloria
 in sanctis Deo, & in terra pax, & hominibus læticia. Ideo Iohannes,
 vt aliquo modo ostenderet, qualis res sit dilectio Dei, dicit: Hæc est
 dilectio Dei, vt mandata eius seruemus. Ad has virtutes accedit
 spes, quæ est proprie expectatio venturæ liberationis, à Deo promif-
 sæ. Hæc differt à fide dupliciter. Prior est insignis & præcipua differen-
 tia. Fides apprehendit promissionem, & applicat nobis mediatorem;
 talis non est spes, sed euentus futuros expectat. Hinc facile potest
 intelligi, cur non dicatur, Spe iustificamur, quia ea oratio non ita
 monstrat

monstrat vel applicat Mediatorem, vt cum dicimus: Fide iustificamur. Altera differentia est, Fides accipit præsens beneficium, peccatorum reconciliationem, sine qua non potest fieri inuocatio. Spes autem expectat futuros euentus à Deo promissos, &c.

DECIMUM SEPTIMUM.

Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum, Ergo propter dilectionem fit remissio.

RESPONDEO: Duplex est absolutio, Alia privata caritatis iustitiam cum ira Dei: In hac absolute necesse est vti, quod fide accipiatur remissio, non propter nostras virtutes. Inquit Christus: Fides tua saluam te fecit. Nec nititur fides dilectione, sed tantum misericordia promissa, vt constat. Nec ex dilectione potest, nisi sit apprehensa remissio. Alia est absolutio publica coram Ecclesia, hæc fit propter bona opera, quæ sunt testimonia conuersionis, vt hic Christus Phariseo declarat, cur eam recipit, quia extant testimonia conuersionis. A c tota historia videtur est Ecclesia, semper duo sunt cætus: Alter hypocriticos, infirmam ordinariam auctoritatem & opinionem iustitiæ, propterea quod videtur tunc; tueri doctrinam disciplinæ & Legis. Quamquam auctorem huius non amplectitur Euangelium, tamen quia tenet gubernationem, ideo ibi Christus assidet mensæ, id est, ibi concionatur. Alter cætus est, qui audit Euangelium, vere agit poenitentiam, & vera fide conuocat Deum, agnoscit Filium Dei mediatorem, & prædicat Euangelium. Huic cætui, quamquam alter cætus habet speciosiora opera, tamen Christus tribuit hic laudem dilectionis, quam sibi sumunt hypocritæ, qui arrogat sibi iusticiam legis. Sed Christus transfert hoc donum in hanc miseram mulierem, hic placet iusticia legis, vbi est vera agnitio Christi. Et in hoc cætu sunt veri cultus, scilicet, poenitentia, oratio, vera inuocatio, dilectio, osculari & tergere pedes Christi, &c. ornare & defendere ministerium Euangelij, & studia necessaria Ecclesiæ, sustinere pericula in confessione, labores & odia in decore. Contra hypocritæ sunt sine poenitentia, & sine timore Dei, qui tantum se iustos esse sua disciplina, seu suis ceremonijs: Deinde sunt sine fide, quia vel confidunt sua iusticia, vel manent in dubitatione. Sunt sine dilectione, quia non potest existere dilectio Dei & inuocatio, nisi prius agnita sit remissio: Euangelium vero non ornant, vel delere vel premere conantur. Hic igitur Christus consolatur pijs proponit, refutat acriter Phariseum, & detrahit ei laudem iustitiæ, vt significet se defendere suam Ecclesiam contra iniquam hypocritici cætus.

Si cuiusmodi hæc solutio de duplici absolutione non placet, vitæ æternæ sunt Synecdoche, Remittuntur ei multa, quia multa est. Talia dicta & alibi occurrunt, & tamen Synecdoche exacta est. Quanquam necesse est simul concurrere multas partes satisfactionis, contritionem, fidem, dilectionem, seu bonum propositum, tamen non propter nostram dignitatem datur remissio, sed per misericordiam, quæ fide apprehenditur. Hæc explicatio sumitur ex verbo dimitte de particula Gratis, fide propter Christum.

DECIMOCTAVVM.

Vita æterna vocatur merces,
Est ergo debita pro operibus.

RESPONDEO brevissime, Vita æterna est merces, quia compensatio beneficii, etiam si datur propter aliud, scilicet, propter Christum. Vixit enim est merces filij, etiam si contingit propter aliam causam. Hæc responsio brevis & expedita, satisfacit huic objectioni: Nam adversarij immodice exaggerantes vocabulum Mercedis, multa inde absurda extruxerunt. Vt in locatione operarum & mercibus, vel in emptione, precij & mercedis est æqualitas: sic fixerunt æqualitatem obedientiæ & vitæ æternæ, & vocauerunt obedientiam meritum de condigno, fixerunt homines legi Dei satisfacere, contenti sunt opera supererogationis. Et de fide intuentem non nostram dignitatem, sed mediatorum, & accipientem remissionem & hereditatem vitæ æternæ propter Christum, nihil dixerunt: Imo operibus tradiderunt, cum aiunt: Spes est expectatio vitæ æternæ, et ex meritis nostris. Denique vocabulum Meriti multas disputationes movit, & Bernardus cum se evolvere non posset, tandem inquit: Sufficit ad meritum scire, quod non sufficiat meritum. Ita agnitio proprie infirmitatis coëgit cum confugere ad Christum. **N**on igitur explicatio est expedita. Dicimus oportere in saluandis multare penitentiam, fidem, & incoactam obedientiam seu dilectionem: & tamen quia reuera adhuc in carne ingens est caligo, & infirmus repugnans legi Dei, agnoscendum est, quod inquit David: Non habitabit in conspectu tuo omnis viuens. Et confugiendum est ad Christum, ac statuendum, quod agentibus penitentiam & credentibus propter ipsum detur vita æterna. Sicut ipse inquit: Hæc est voluntas Patris, ut omnis credens in Filium, habeat vitam æternam. Et certum est fingere, quod renati satisfaciunt legi Dei, & sint sine peccato. Vt igitur maneat certa spes vitæ æternæ, sciamus eam dari agentibus penitentiam, & credentibus propter Christum. Interim tamen quia Deus recipit obedientiam, et si bona opera non merentur remissionem peccatorum, & hereditatem vitæ æternæ tamen merentur

tur alia præmia corporalia & spiritualia in hac vita & futura. Sicut Christus inquit: Merces vestra copiosa erit in cælo. Hæc quæ dicitur cordatis & pijs conscientijs satisfaciunt.

VERA est hæc responsio, Hæc orationes, Vita æterna erit merces, Item: Reddeat cuiq; iuxta opera sua, phrasæ esse Legis, quæ loquuntur de nobis tanquam de nostra dignitate: & tamen fides accipiens reconciliationem, statuit nos propter aliud, non propter nostras virtutes punire, quia nemo legi satisfacit, & in hac imbecillitate nature multum peccata. Hanc interpretationem addi necesse est ex Evangelio, quæ hoc efficit, ut mercedem intelligamus quidem compenditatem, sed non intelligamus dari reconciliationem propter nostram dignitatem, nec incoatam obædientiam placere propter seipsam, sed ob conciliatis propter mediatorem. Hos postea sequitur compenditatem bonorum operum.

ILLUD vero argumentum exploratum est, quod dicunt homines segniores fieri ad beneficiendum, si meriti tollatur. Dixi supra, multo grauiores esse rationes necessitatis & debiti. Præterea discrimen tenendum est promissionum, præ tuta est promissio reconciliationis & vitæ æternæ: Sed legum promissiones proprie sunt additæ pro operibus: Qui dederit panem aquæ, non perdet mercedem. Etsi igitur bona opera non merentur reconciliationem, nec sunt precium vitæ æternæ: (nam reconciliationem præcedere necesse est, ut obædientia posse placere) non merentur alia præmia, ut dictum est.

DEINDE quod de legum obiectione, refutandum est opposito periculo dubitationis. Substantandum erit de vita æterna, ut doctrina illorum meritis dicit, dubitatio magis languescit studium recte faciendi. Sed hæc omnia magna caligo est in animis hominum, & horribilis infirmitas. Facillime vident quid sit seruire Deo. Sed pij qui aliquid lucis habent, agunt Deo gratias, quod nos propter Filium recipit, & quod propter hanc mediatorem hanc imbecillem & contaminatam obædientiam approbat & ornat præmijs, & nos excitemus ad exercitia fidei & bonorum operum. Nam in his exercitijs, hæc quæstiones facile poterunt dici.

EXPOSUIT totam controuersiam de iustificatione seu de reconciliatione. Cum autem multi hanc sententiam oppugnent, pia mentis est diligenter videre quid præcipue agatur, & facilius iudicari possit, Ecclesiam omnium temporum inuicem sanctorum experientiam consideret. Dicimus necessariam esse præsentiam, & addimus credendum esse, quod propter filium Dei datur remissio gratis, non propter nostram dignitatem. Item, quærens non debeat succumbere dubitationi, sed fide vincere dubitationem. Præterea dicimus necessariam esse incoatam obædientiam, hanc non satisfacere Legi Dei, sed placere in conciliatis propter

Victorem, ac manere quidem in renatis peccata, sed tamen discerni esse peccata contra conscientiam ab ijs, quæ manent in Sancto. Dicimus enim amitti gratiam, cum violatur Lex Dei contra conscientiam. Hæc non solum nihil habent absurdi, sed reuera congrua cum consensu omnium Sanctorum inde vsq; ab initio.

COGITA Davidem cum obiurgatur à Nathan: hic David quod sit iram Dei, & vere expauescit ac dolet. Rursus autem cum augetur in Evangelium: Abstulit Dominus peccatum tuum, erigitur hac voce, nec cogitat se habere remissionem propter suas virtutes, sed huic voci credit, & cogitat de promissionibus quæ sunt datæ patribus, luctatur cum dubitatione, & fide vincit. Quid deinceps? An postea putat se Legi Dei satisfacere? Imo vero agnoscit, infirmitatem hanc procul abesse à perfectione Legis. Ideo dicit, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, & scit tamen per misericordiam placere Deo hanc utilitatem bonæ conscientie, in reconciliato. Sicut inquit: Pax multa illigentibus Legem tuam. **HAS** summas intueantur animi, quæ cum sint perpetuus & irrefragabilis consensus sanctorum omnium temporum. Nec difficile erit refutare cauillationes, quæ contra hanc sententiam excogitantur, si hæc summa fuerint in conspectu, & in quotidiana inuocatione exerceantur. Nulla enim potest esse vera inuocatio, nisi cognita doctrina de fide. Accedendum est enim ad Deum fiducia Mediatoris, vt Rom. 5. Per hunc habemus accessum, &c. Item Mat. 4. Habentes talem Pontificem, accedamus cum fiducia.

DE DISCRIMINE VETERIS

ET NOVI TESTAMENTI.

VNA est perpetua Ecclesia Dei inde vsq; à creatione hominis, & edita promissione post lapsum Adæ: Sed doctrinæ propagatio facta in alijs politijs fuit. Ac prodest considerare seriem historiarum, & testimonia, in quibus se Deus patefecit ab initio, & iram aduersus peccata, & misericordiam erga conuersos declarauit. Nam vt scitemus doctrinam Ecclesie solam, primam & veram esse, Deus singulari beneficio scribi perpetuam historiam ab initio voluit, & seruauit, & huiusmodi scripto per Patres & Prophetas addidit testimonia, editis dignis miraculis, vt sciremus, vnde & quomodo ab initio propagata sit Ecclesie doctrina. Postea vero Gentium religiones exortæ sunt, quibus alijs temere fingentibus novos Deos, & novos cultus, reuera prima doctrina. Nec norunt Græci aut alij suarum religionum auctores, & quotidie horribili licentia fingeant novas, nunc sacra Bacchi, nunc Dianæ.

QVARE cogitemus ingens Dei beneficium esse, quod certum librum Ecclesie tradidit & seruat, & ad

i. n. hunc